

पञ्चशीलया महत्व

Dhamma Digital

लेखकः
डॉ. सु

अनुवादक
भिक्षु ज्ञानपूर्णिक

पञ्चशीलया महत्व

लेखक :

ऊ. नु

Dhamma.Digital

अनुवादक:

भिच्छु ज्ञानपूर्णिक

प्रकाशक :

पवित्र बहादुर बज्राचार्य तथा उपासक उपासिकापि

गा: बहाः,

ललितपुर ।

प्रथम संस्करण ४००

बु० सं० २५२३

ने० सं० १०६६

बि० सं० २०३६

थाकू:-

शाक्य प्रेस, ओम्बाहाल, येँ

फोन १३६०४

कठिणनाथ बुद्धी

प्राक्कथन

पञ्चशोल पञ्च व शील निगू शब्द स्वाना च्वंगु छगू शब्द खः । पञ्च न्यागू संख्या सूचक शब्द खःसा शील सामान्य कथं भिगु आचार अथवा सत् + आचारयात व्यक्त याइगु शब्द खः ।

बौद्ध साहित्यय् शीलयात समाधानादि विभिन्न अर्थ कथं व्याख्या याना तःगु दु । समाधान अर्थय् शीलया अभिप्राय खः, कायिक व वाचिक कर्म अनर्थ कथं मजुइक उखे थुखे मछ्वःसे बांलाक सुरक्षा याना तयेगु ।

शरीर व वचनयात सुशिक्षित जुइक कुशल धर्मया लिधंसा जुइगु व शरण स्थल जुइगु उपधारण अर्थय् नं शील शब्द प्रयोग जू । उकिं शील ब्याक्क भिगु गुण-धर्मया हा खः, मा खः ।

प्रकृति शरीरय् छ्योया गुलि महत्व दु, अथे हे निर्दोष गुण-धर्म रूपी शरीरय् शीलया नं उलि हे महत्व दुगु भाव अर्थयात कया 'सिस' शब्दय् नं 'स' यात 'ल' याना 'सिल' धाइ । गथे छ्यो मदुगु शरीर अस्तित्व हीन खः, वथे हे शील रहितगु गुण-धर्मया सत्ता अस्तित्व हीन खः ।

शीलया मेमेगु नं आपालं अर्थ दनि । इपि फुकया

ग)

उल्लेख थन सम्भव मजू । वथें शीलया प्रकारान्तर भेद नं
तःताजी दु ।

विशेष याना थन कीसं सीके माःगु छु धाःसा भोग-प्राप्ति
व पुण्य-प्राप्ति अर्थय् न्हागुं पालन यायेगु बाहिरिक विधि-
विधान दक्वं शील मखु । द्याय्धाःसा उकिं मनूयात धात्थेंगु
जीवनोपयोगी लिधंसा दये फइ मखु ।

बाह्य विधि-विधानय् तःकयना मनूतयेसं छु जक मया ;
गुलिसिनं शीलया नामय् प्यपां चुया जुइगु, कचिगु जक
नइगु, घांय् नापं नइगु, थल बलय् तया मनःसे बँय् समेतं
अथें तया नइगु, याना च्वनी । गुलिसिनं ला भाय् समेतं
मनुख्थें मल्हाःसे च्वना च्वनी । द्यंसां बँय् दनी । दिसा
पिसाब तकं विकृत रूपं याना च्वनी ।

बौद्ध दृष्टि थुजागु शीलयात विभिन्न कथं नामांकित याना
“गोसील, कुक्कुरसील, सकुणसील” आदि धया तल ।
थुकियात मनुखं पालन याये बहःगु शील धका बौद्ध दृष्टि
धया मतः बरू अन्धविश्वासं जाया च्वंगु मिथ्या धारणया
क्वलय् दुध्याका तल ।

शील धयागु प्रतिष्ठित रूपं समाजय् याउँक व अःपुक
म्वायेत व सुशिक्षित व सम्य गृणयुक्त आदर्शं जीवनयात
सुवासित यायेत मदयेकं मगाःगु समाज सुव्यवस्थित याइगु
मानव धर्म खः । शीलं आरक्षितगु प्रत्येक मानवया धित्त
सन्तोष प्रदायक जक मजसे प्रबलकारी नं जुइ ।

मनू समाजय् च्वनी, अन हे व ब्वलनी । सामाजिक
 आस्था व प्रतिष्ठा प्राप्तिया निति व अति इच्छुक नं जुया
 च्वनी । विना नैतिकतां थ्व आकांक्षा पूर्ति सम्भव मदु ।
 अले नैतिकता धयागु शील गुण-धर्म दुसा तिनि प्रभावकारी
 जुइ । अथे जुया हे भगवान बुद्धं शीलयागु गुण वर्णनय् दुने
 थथे आज्ञा दयेका विज्याःगु जुइमाः :-

१. “गृहपतिपिं ! शीलवान् शीलयुक्त व्यक्ति प्रमादी जुइ
 मखुगुलिं आपालं धन सम्पत्ति प्राप्त याइम्ह जुइ ।
२. ख्याति प्राप्तम्ह, यश व कीर्ति फैले जूम्ह जुइ ।
३. क्षत्रिय, श्रमण, ब्राह्मण व वैश्य न्ह्यागु सभाय् वंसां निर्भी-
 कम्ह, निःसंकोचम्ह जुइ ।
४. होश दयेका मरण जुइ फुम्ह जुइ ।
५. मरणं लिपा नं सुगती थ्यनी ।”

थुपिं फुकं नैतिक चरित्रवानम्ह व्यक्तियात समाजया पाखें
 प्राप्त जुइगु महान उपलब्धित मखुला ? वास्तवय् शीलवान्
 सदाचारी व्यक्ति प्रति दुगु सामाजिक विश्वासया हे प्रतीक
 थुपिं लाभत खः ।

देशय् शान्ति सुरक्षायात कायम याये निति अनेकाँ
 किसिमया दण्ड विधानत निर्माण जुया च्वनी । थुक्कियागु
 आवश्यकताया मूल कारणतयेगु अन्वेषणय् वन धाःसा दुश्चा-
 रित्र्य, अनैतिकता, कर्तव्य-हीनता आदि शीलया विपक्षी
 स्वभावत न्ह्योने च्वं वइ । अथे जुया हे जुइ विश्व सम्राट्

६)

चक्रवर्तीया विधान हे पञ्चशील जुया च्वनीगु खँ लिसें अबले देश, राष्ट्र समाज समेतं शान्ति सुरक्षा द्वारा व्यवस्थित जुया च्वनीगु खँ विभिन्न धर्मग्रन्थय् उल्लेख जुया च्वनीगु खँ विभिन्न धर्मग्रन्थय् उल्लेख जुया च्वनीगु । विशेषतः बौद्ध धर्मग्रन्थय् । थुगु “पञ्चशील सम्बन्धी” चिकिचाधंगु सफुती उल्लेख याना तःकथं पञ्चशीलयागु नामाकरण नापं “चक्रवर्ती नियम” जुया च्वंगु वयना तःगु दु, गुगु बर्माया भू. पू. प्रधानमन्त्री ऊ. नुं बर्माया रंगून शहरय् दुने “क-बा-ए” धयागु विश्व शान्ति चैत्य स्थलया अन्तर्गतय् लाःगु छद्द संगीति महापासाण गुफाय् आयोजित गोष्ठी बिया दीगु भाषणया अनुदित रूप खः । थुकी वय्क नं पञ्चशील समाजया निति गुलि आवश्यक, थुकियागु अभावय् सामाजिक ढांचा गुकथं जू वनी आदि खँत प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रूपं उल्लेख याना दीगु दु । पञ्चशील पालनया अभावय् मानव समाजयागु भविष्यया स्थिती खने दः वइगु अव्यवस्थित स्वरूपं वय्कयात गुलि चिन्तित व आकुल ब्याकुल जुइका तल ब नं थन सुला च्वंगु मदु ।

चारित्र शीलय् दुध्याःगु गुण धर्म प्रति दृष्टि ब्वये फत धाःसा वय्कया चिन्ताया कारण पञ्चशील अभावगु समाज छाये जुल धयागु खँ स्पष्ट जुइ ताया :-

कल्याण मित्र सत्संगत यायेगु, बांलाःगु खँय् दुनुगसं निसें साधुवाद बिया सहमती प्रकट यायेगु, मेपिनि अपराधय् क्षमा बीगु शक्ति दयेकेगु, मेपिनि गुण प्रकाश यायेगु, यःगु दोष सुधार यायेत आत्मावलोचना यायेगु, निर्दोषगु ज्याय् कलसी यक्से

कुतः यायेगु, रोगीपिनि सेवाय् उत्साह दयेकेगु, जातृ वर्गयात धैर्यं बीगु, माःपित माःबले फुकथं ग्वाहालि यायेगु, अपराधी-पित अपराध यायेगु अनुबल मबीगु, वरू सुधारया निति प्रयत्न यायेगु आदि व्याक्कं चारित्र शीलया अंग खः । वथें हे आदर गौरव तये बहः पिन्त आदर गौरव तयेगु, पूजा व सन्मान यायेगु, वृद्ध वृद्धापि माँ-बौपिन्त थःगु क्षमता अनुसारं पालन पोषण यायेगु, उपकारया प्रत्युपकार यायेगु आदि गुण धर्म नं चारित्र शील्य दुथ्याः । अले थुकिया अभाव्य समाज अव्यव स्थित जुइगु खँय् ऊ. नु जुं भविष्यया मानव समाज प्रति चिन्ता व्यक्त यातं छुं आश्चर्यं जुइ मताः ।

व्यक्लं शीलया महत्ता व उकिया पालनय् दये माःगु दृढता साधारण मनूतयेत समेत थुइका बीया निति थुगु भाषण्य दुथ्याका दीगु जातकीय वर्णन नं थन कम महत्वपूर्ण मजू ।

खतु थुगु “पञ्चशील सम्बन्धी” ऊ. नुयागु भाषण स्व० अनागारिका मुदिता अय्याया नामं श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप-या श्रद्धां पिज्वःगु बुद्ध धर्म संघ व बुद्ध शासन धयागु ऊ. नुया भाषण संकलन सफुती दुथ्याकेया निति अनुवाद जूगु खः । तर थुगु भाषण लेख्य बडो हे सरल व सरस कथं पञ्चशीलयात थुइ का बीगु कुतः जुयाच्चंगु व देश, समाजयात अति उपकार जुइगु विचारं श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरयागु उत्साहप्रद प्रेरणा अनुसारं पवित्र बहादुर वज्राचार्य, यल, प्रमुख सकल श्रद्धा-वन्त उपासक उपासिकापिनिगु दुनुगलंनिसें पिज्वगु प्रवल श्रद्धा कथं चिकिचाधंगु अलग सफूया रूप कया पिहाँ वयाच्चंगु

६)

खः । सामुहिक शक्तिया छगू म्यसु लाःगु दसु घयां छुं पाइमखु ।
थुगु सफू ब्वंमिपिनि न्होने ब्वये हयेत अप्वःसिगु आर्थिकादि
सहयोग दुध्याना च्वंगु दु ।

एव सफू च्वधेगु ज्याय् ग्वाहालि ब्यूम्ह सुश्री अमिता
धाखा B.Sc. “परियत्ति सद्धम्म पालक” अनुवादय् ग्वाहालि
याःम्ह अनागारिका उत्पलवर्णा (चिनी) “परियत्ति सद्धम्म
कोविद”, प्रुफ स्वःम्ह भिक्षु शीलभद्र, धुवांधू प्रेसय् वना
प्रुफ कावनेगु व ब्यूवनेगुली अलसी मचासे ग्वाहालि ब्यूम्ह श्राम-
णेरे पञ्जालोक व हिमी मचासे धाबले धाःकथं ज्या खँ याना
ग्वाहालि बिया च्वंपि शाक्य प्रेसया नायः प्रमुख प्रेस परिवारपि
नं गाक्कं धन्यवादया पात्रपि जुया च्वन ।

अन्तस पवित्र बहादुर बज्राचार्य, गाः बहा (यल) प्रमुख
सकल श्रद्धावन्त उपासक, उपासिका पिन्त दुनुगलंसिं कृतज्ञता
व धन्यवाद देछाया थुगु सफूया पाखें लौकिक व लोकुत्तर
सम्पत्तिया महान फल लाभ याना काये फयेमा धका आशिका
याना च्वनागु जुल । अस्तु ।

मणिमण्डप विहार,
पटको, यल ।

१ बैशाख २०३६

--भिक्षु ज्ञानपूर्णिक

विषय सूची

पञ्चशील ग्रहण विधि	१-४६
प्रणाम	१
प्रार्थना	१
पञ्चशील प्रार्थना	२
त्रिशरण गमन	२
पञ्चशील	३
पञ्चशीलया विभिन्न नां	७
वारित्र-शील	८
पञ्चशील	८
पञ्च शिक्षापद	९
चक्रवर्ती नियम	९
गरुधर्म	१०
आर्यधर्म	१०
गृहस्थ-शील	१०
नित्य-शील	११
आर्यकान्त	११
पञ्चशीलया संक्षिप्त फल	११
पञ्चशीलया विस्तृत फल	१२
क) पाणातिपाता वेरमणि	१२
ख) अदिन्नादाना वेरमणि	१४
ग) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि	१४

(क)

घ) मुसावादा वेरमणि	१६
ङ) सुरामेरय मज्जपमादट्टाना वेरमणि	१७
पञ्चशील स्यंकेगुया संक्षिप्त दोष	१८
पञ्चशील स्यंकेगुया विस्तृत दोष	१९
गरुधर्म जातक	२२
कलिङ्ग देश्य् वा मवःगु	२४
धनञ्जय कौरव्य जुजु	२६
जुजुया मां	२७
जुजुया महारानी	२८
किजा युवराज	२९
पुरोहित ब्राह्मण	३१
भूमि नापी मन्त्री	३३
सारथी	३४
साहु	३६
द्रोणमापक	३७
द्वारपाल	३८
बेश्या	३९
पञ्चशीलः श्रोतापन्न जुद्धगु कारण	४१

पञ्चशील ग्रहण विधि

प्रणाम

ओकास ओकास ओकास कायकर्म वचीकर्म मनोकर्म
धयागु कर्म स्वंगू मध्ये छगू मखु छगू कर्म अपराध याये
लात धाःसा उगु दोष मुक्त जुइया निरिति छको निको स्वको
तक बुद्धरत्न धर्मरत्न संघरत्न धयागु उत्तमगु त्रिरत्नयात
काय, वची व मनोकर्म स्वंगुलि आदर गौरव पूर्वक लहात
ज्वजलपा वन्दना प्रणाम यानागु जुल भन्ते !

प्रार्थना

थुकथं वन्दना प्रणाम पूजा यानागु कुशलकर्म चेतनाया
प्रभावं थुगु जन्मं निसें निवारणं मथ्यंतल्ले उत्पन्न जूजुगु थासय्
प्यंगू अपाय, स्वंगू अन्तराय, अष्ट दोष, न्यागू प्रकारया शत्रु,
विपत्ति-धर्मं प्यंगू व व्यसन-धर्मं न्यागुलि सदां सदां नं मुक्त
जुया अन्तिम जन्मं मार्गधर्मं, फलधर्मं व निर्वान सुख
प्राप्त याये दयेबाः !

पञ्चशील प्रार्थना

अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्गहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

दुतियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्गहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

तत्तियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्गहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

त्रिधारण गमन

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

बुद्धं सरणं गच्छामि ।

धम्मं सरणं गच्छामि ।

संघं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

तत्तियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

तत्तियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

तत्तियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

- (१) पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (२) अदिग्घादाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (३) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (४) मुसावादा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (५) सुरामेरय मज्जपमादट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।

पञ्चशील

सभापति व उपस्थित सज्जन वर्गपि,

वंगु दँया नोभेम्बर महिनाय् भारतया नयाँ दिल्ली माने याःगु बुद्ध-जयन्ती समारोहय् जि नं भाग काः वनागु खः । उगु समारोहय् भाग काये धुंका कलकत्तां रंगून स्वया बर्मा सरकारया ★“पी दो ए” धयागु जहाजं जि लिहाँ वया । रंगुनय् थ्यनी थें च्वंका जहाजय् ज्या याना च्वंपि बौद्ध कर्मचारी न्येम्ह-(५०) सिनं जित अभिवादन या वल ।

जि नं इमित आशीर्वाद बी धुंका “छिपि मध्ये सुनां सुनां पंचशील स्यू इमिसं पति धस्वाकि” धया ।

अबले जहाजया कर्मचारी निम्हसिनं जक पति धस्वाके फत । न्येम्ह बौद्धपि मध्ये निम्हसिनं जक पञ्चशील स्यू धायेबले तःसकं मल्वःगु खँ जुल । बाकि दुपि जहाजया कर्मचारीतयेसं पञ्चशील

★ “पी दो ए” = शान्ति वेश

उलि हे नं मस्यूसा बुद्ध, धर्म, संघ उत्तम त्रिरत्नया गुण गुजागु जुइ धका सीकेत फन हे थाकुइगु जुल । थुपि मनूत थुकथं जक तःधिक जुया छुं छुं मसीक सिना वन धाःसा बुद्ध-शासन चूला वया नं इमिगु मनुष्य जीवन व्यर्थ हे वनीगु जुल धका इमि निर्ति तःसकं मन दुःखीत जुइका च्वना ।

थुगुसी वर्षावास न्ह्योने थ्यंक वयेका नं “वेड्ढदामिया” मन्त्री क्वार्टरय् पा च्वना च्वंपि सशस्त्र सैन्यपिसं जित अभिवादन या वल । जि नं इमि निर्ति मंगल कामना याये थुंका इमित “छिपि मध्ये सुनां पञ्चशील स्यू इपि सैन्यतयेसं पति धस्वाकि” धया ।

अबले नं सैन्य निम्हसिनं जक पति धस्वाकूगु जि खना । अथे जबले जिगु मनय् तःसकं चोट पडे जुल । थुगु बार चोट पडे जूगु खालि थुपि सैन्यतयेगु भविष्य निर्ति जक मखु-

- (१) सारा देशय् दुपि नवयुवकपि मध्ये कम्सेकम् बर्च्छि मयाक मनुतयेसं पञ्चशील सी मखुथें ताया ।
- (२) इपि नवयुवकतयेसं पञ्चशील उलि हे मस्यूसा इमिसं थःत थःमं गुकथं संभालय् याये फइगु जुइ ।
- (३) थःत थम्हं संभालय् याये मफुपि जनता बर्च्छि मयाक दुगु देश छगूया भविष्य गथे जुइ धइगु कल्पना हे याये मफुत । थथे बिचाः वःगुलि जिगु मनय् तःसकं चोट पडे जूगु खः ।

अबलेसं निसें सारा देशय् पञ्चशील प्रसार यायेत छ यःसा

जी धका बिचाः याना च्वं च्वनाबले लाक वंगु आषाढ पुन्ही खुनु
 यूनियन क्लबय् जुगु धार्मिक छलफलय् भूतपूर्व प्रधान न्यायाधीश
 'ऊ. तै माउ' नं देशय् सकभन पंचशील प्रसार याये मास्ति व.गु
 खं न्ह्यथन । व खं न्यनाबले जित तःसकं लय्ता बल । अथे लय्ताय्
 साथं हे ऊ. तै माउंयागु कल्पना साकार यायेत जि थःमं फक्व
 चाक्व सहयोग बी धका आश्वासन बिया । "ऊ. तै माउ" —
 यागु निमन्त्रणा कथं थुगु थासय् वया पञ्चशील सम्बन्धय् आःथें
 नवाय् दुगुलि वेकयात व प्रवचन समारोह प्रबन्धक संसदया अध्यक्ष
 "बोम्हु आँउ" यात यक्वं कृतज्ञ ज्ञापन याना च्वना ।

सभापति प्रमुख उपस्थित सज्जन वर्गपि, प्रत्येक मनूतयेसं
 कमसेकम पञ्चशील जक जूसां छाया पालन याये माःगु ?

छाय् इमिसं पंचशीलयात चिना तयागु ध्वःतिथें क्वातुके
 माःगु ?

ध्व खँ मोतामोति थुइकेत पञ्चशीलया खँ कने न्ह्यवः
 संसार धयागु छु धइगु बारय् छुं भति स्पष्ट याये मास्ति वः ।

संसार धयागु छगू जन्मं मेगु जन्म टुटे मजुइक अटुट रूपं
 चाचाहिला च्वंगुयात धाःगु खः । अथे जूगुलि प्राणिपि मरणं
 लिपा गबलें ब्रह्मा, गबलें देवता, गबलें नारकीय प्राणी जुया
 स्वात्तु, स्वास्वाँ चाचाहिला च्वने माःगु जुया च्वन ।

त्या बु कथं धम्येगु खःसा मनू छम्ह मरणं लिपा मनू तुं जुम
 धाःसा न्हापाया थम्ह हे जुल । देव अथवा ब्रह्मा जुल धाःसा भि

६)

जुल । अथे मजुसे पशु पंक्षी प्रेत असुर व नारकीय प्राणीपि मध्ये सुं छम्ह जुल धाःसा द्याम्ह जुल ।

मनू छम्ह उकथं जन्म द्याका च्वने मालेवं त्याना च्वं च्वंगु देव व ब्रह्मा योनी लाभ जुइगु खँ ला अथे हे ति । न्हापार्थे मनुष्य जन्म हानं प्राप्त यायेगु तकं अःपु मजू ।

पशु पंक्षी प्रेत नर्क भूमी धर्म न्यनेत नं तःसकं थाकु, न्यँसां थुइके तःसकं थाकुगुलि प्राणी छम्ह थुपि प्यंगू दुर्गती छको थ्यने धुनेवं उगु भूमि मुक्त जुइया निरिति आशा तकं याये थाकु ।

शीलाचरण क्वातुसे च्वं धाईपि मनूत व भिक्षुपि हे नं गबलें गबलें ल्हा च्वद्यला तुति च्वद्यला थुपि प्यंगू दुर्गती क्वबसां पुइक कुतुं वनेफु धाःसा -

- (१) पञ्चशील धयागु छुं हे मस्युपि मनूत,
- (२) सी हे स्युसां क्वातुक पालन मयासे फासां फुसुं याईपि मनूत,
- (३) पञ्चशील मध्ये छगू छगू शीलयात वा फुकंयात स्यंका च्वंपि मनूतय् निरिति भ्याः भति नं शंका तया च्वने माःगु मदु । थुपि मनूत मरणं लिपा प्यंगू दुर्गती छचनं चुइक कुतुं वनीगु अवस्यम्भावी खः ।

अथे जुया प्रत्येकं ब्यक्तिपिसं लाभ जूगु मनुष्य जन्म ख्यर छ्वये मंमदुसा कमसेकम पञ्चशील जक जूसं क्वातुकेमाः ।

अथेतां पञ्चशील धयागु छुं खः ?

शील धयागु मभिगु मयाकेत मज्यूगु मयाकेत शरीर व वचनयात संयम यायेगु खः । उकिं पञ्चशील धयागु मेगु मखु, मभिगु न्यागू कृत्य लिसे सम्पकं दुगु ज्यायात शरीरं मयाइ कथं वचनं मल्हाइ कथं संयम यायेगुयात धाःगु खः । इपिं न्यागू छु छु धाःसा-

- (१) मेपिनि प्राण हत्या यायेगु,
- (२) मेपिनि सम्पत्ति खूया कायेगु,
- (३) परस्त्री व संरक्षण मुक्त मजूपिं

युवतीपिं लिसे मैथुन अतिक्रमण यायेगु, स्त्रीजातिपिनि निंति जूसा थःम्ह पति दयेक दयेकं मेम्ह मिजं लिसे मैथुन अतिक्रमण यायेगु,

- (४) मखुगु असत्य वचन ल्हायेगु, व
- (५) अय्ला थ्वं त्वनेगु खः ।

नकतिनि धया वयागु न्यागू ज्या मध्ये चार (४) नम्बर तोता ल्यंगु प्यंगु ज्या शरीरं याइगु जुया च्वन । ४ नम्बरगु जक म्हतुं ल्हाइगु जुया च्वन । उगु कृत्य न्यागुलिं शरीरं मयाइ कथं म्हतुं नं मल्हाइ कथं शरीर व वचन संयम यायेगुयात पञ्चशील धाइगु खः ।

पञ्चशीलया विभिन्न नां

पञ्चशीलयात निकाय न्यागू, पिटक स्वंगू, धर्म स्कन्ध ८४-द्वलय् विभिन्न नां विभिन्न उपाधि छाय्पिया तःगु दु । उकी मध्ये प्रसिद्धगु नां निम्न कथं जुया च्वन-

चारित्र-शील

शील निधी दु :- चारित्र-शील व वारित्र-शील । चारित्र-शील धयागु थुपि ज्याखंत याये ज्यू धका भगवान बुद्ध कना बिज्याना तःगु, गुलि नं प्रज्ञप्त याना तःगु शिक्षापदत दु, उपि प्रज्ञप्त याना तःगु फुकं शिक्षापद आचरण यायेगुयात चारित्र-शील धाइ । १३-गू धुताङ्ग इत्यादि चारित्र-शील खः । चारित्र-शील धयागु आचरण यात धाःसा पुण्य दइ । आचरण मयात धाःसा पुण्य दइ मखु ।

वारित्र-शील धयागु थुपि ज्या खंत याये मज्यू, विरत जुया च्वनेमाः धका भगवान बुद्ध कना बिज्याना तःगु गुलि नं शिक्षापदत दु, थुपि प्रज्ञप्त याना तःगु शिक्षापदयात भगवान बुद्ध कना बिज्याना तःथे विरत जुया च्वनेगु वारित्र-शील खः । पञ्चशील वारित्र-शील जुया च्वन । वारित्र-शीलया स्वभाव आचरण यात धाःसा वा उकिं विरत जुया च्वन धाःसा पुण्य प्राप्त जुइ, अले आचरण मयायेवं वा विरत जुया मच्चनेवं दोष दइगु जुया च्वन । अकुशल जुइगु जुया च्वन । पञ्चशील विरत जुइत कना तःगु शील जूया निंति वारित्र-शीलया लिस्तय् दुथ्याःगु जुया वारित्र-शील धका धाःगु जुल ।

विशुद्धि-मार्ग अर्थकथा शील-निर्देश काण्डय् थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशील

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शिक्षापद काय

वचीकर्म सुरक्षित जुह माःगु जुया निरिति शील धाइ । थुपि शीलत नं छगू निगू याना ल्याखाय्बले न्यागू दुगुलि पंचशील धाःगु खः । जातक अर्थकथा छक्क निपात तुण्डिल जातकय्, अट्ट सालिनी अर्थकथा व सम्मोह विनोदनी अर्थकथाय् सगाथा वर्ग संयुक्त अर्थकथा व बुद्धवंश पाली व अपदान पालि, नन्दा-थेरी अपदान पञ्चशील समादानीय थेर उपादानय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्च शिक्षापद

शाणात्तिमाता वेरमणि आदि न्यागू शील धारण व पालन याये बहःगु जुया निरिति शिक्षापद नामकरण जुल । संख्या हिसाबं न्यागू दुगुलि पञ्च शिक्षापद धाल ।

दीर्घ निकाय पाथिक वर्ग पालि संगीति सूत्र, सम्मोह विनोदनी अर्थकथाय् विशुद्धि मार्ग अर्थकथाय् व खुद्दक निकाय अभिधर्म विभङ्ग पालि शिक्षापद विभङ्गय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

चक्रवर्ती नियम

विश्व परम्परा निसं चले जुयां वःगु अनुसारं चक्रवर्ती जुजु धाक्वसिनं विश्वे शासन चले याइबले विशेष कानून अथवा विधान अर्थात् अलग्ग मदु । पञ्चशीलयात् हे कानून रूपे चले याना शासन याना वःगु जुया खन । उकि पञ्चशील चक्रवर्ती

जुजुपिनि कानून नं जुया च्वन । राजनीति नं जुया च्वन ।
हानं विधान नं जुया च्वन । अथे जूगुलि पञ्चशीलयात
चक्रवर्ती जुजुया नियम नं धाये ल्वः । दीर्घं निकाय महावर्ग
पालि महा सुदर्शन सूत्रय् व दीर्घं निकाय पाथिक वर्ग पालि
चक्रवर्ती सूत्रय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

गरुधम्म

पञ्चशील गृहस्थपिनि निरिति गौरव पूर्वक सुरक्षा याये
बहःगु धर्म जूगुलि “गरुधर्म” धका धाइगु जुया च्वन ।

जातक अर्थकथा द्वितीय भाग तिक निपात गरुधर्म
जातकय् थुकथं उल्लेख जुया च्वंगु दु ।

आर्यधम्म

पञ्चशील आर्य सत्पुरुषपिनिगु धर्म जूगुलि “आर्यधर्म”
धका नं धाइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तरनिकाय पञ्चक निपात गृही-सूत्रया विवरण
पञ्चंगुत्तर अर्थकथालय् थुकथं उल्लेख जुया च्वंगु दु ।

गृहस्थ शील

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शीलयात मनूतयेसं
रक्षा याये माःगु जुया निरिति “गृहस्थ-शील” धका नं धाइ ।

विशुद्धि मार्ग अर्थकथा शील निर्देशे थुकथं हे उल्लेख जुया
च्वंगु दु ।

नित्यशील

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शीलयात गृहस्थिपिनि
निंति ध्वःतियात न्ह्यावलें क्वातुक रक्षा याना तये माःगुथें
जुया “नित्यशील” धका नं धाइ ।

विशुद्धि मार्ग अर्थकथाय् थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

आर्यकान्त

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शीलयात आर्य सत्पुरुष-
पिनि यःगु जुया “आर्यकान्त” धका नं धाइ ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि गृही-सूत्रय् व संयुक्त
निकाय महावर्ग संयुक्त पालि श्रोतापत्ति संयुक्तय् थथे धका
उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशीलया संक्षिप्त फल

क) न्याता फल :-

पञ्चशीलयात वांलाक रक्षा याइम्ह व्यक्तियात निम्न
न्याता फल प्राप्त जुइ ।

- १) आपालं धन सम्पत्ति लाभ जुइ ।
- २) यश कीर्ति फ़ैले जुइ ।
- ३) परिषद्या दश्वी निर्भित जुया च्वनी ।
- ४) मरण जुइवले होश दइ ।
- ५) मरणं लिपा सुगती वनी ।

थथे धका अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि अक्कोसक वर्ग शील सूत्रय्, विनय महावर्ग पालि, भैषज्य स्कन्धक पाटलि-
गामिय सूत्रय् व खुद्दक निकाय उदान पालि पाटलिगामिय सूत्रय्-
थथे धका उल्लेख याना तःगु दु ।

ख) सेगु फल छथी-

पञ्चशीलयात बांलाक रक्षा याइम्ह व्यक्तियात शीलवान धाये योग्य जू । थुम्ह व्यक्ति मरण जुइबले खुगू देवभूमि व मनुष्यभूमि धयागु सुगति भूमी उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

ग) स्वंगूगु फल छथी-

पञ्चशीलयात बांलाक पालन याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि सिक्खापद पेय्यालय् थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशीलया विस्तृत फल

पञ्चशीलया विस्तृत फल निम्न अनुसारं जुया च्वन ।

क) पाणातिपाता वेरमणि

परप्राणि हिंसा मयानागुया फलः पाणातिपाता शिक्षापद-

घात बालाक रक्षा याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपः देवलोकय उत्पन्न
जुइ । देवलोकं च्युत जुया मनुष्य लोकय जन्म जुइबले—

- १) अङ्ग प्रत्यङ्ग परिपूर्णम्ह जुइ ।
- २) अतिकं तःधिकम्ह नं मखु बाःगचाम्ह नं मखु ठिकगु
शरीर दुम्ह जुइ ।
- ३) बल बेगं सम्पन्नम्ह जुइ ।
- ४) पालित छपातं चूम्ह जुइ ।
- ५) हृष्ट पुष्टगु शरीरम्ह जुइ ।
- ६) नाइसे कोमलगु शरीर दुम्ह जुइ ।
- ७) परिशुद्धम्ह जुइ ।
- ८) शूर बीरगु गुणं सम्पन्नम्ह जुइ ।
- ९) बल शक्ति दुम्ह जुइ ।
- १०) स्रष्ट रूपं खं स्हाइम्ह जुइ ।
- ११) प्राणीपिसं येका आदर गौरव तयेका खने दुम्ह जुइ ।
- १२) थः परिषदपि एकता दुपि जुइ ।
- १३) अङ्ग प्रत्यङ्ग कडा मजूम्ह जुइ ।
- १४) मेपिसं थःत स्यंके मफुम्ह जुइ ।
- १५) मेपिनिगु शस्त्र अस्त्रं सी म्वाःम्ह जुइ ।
- १६) परिषद यक्व दुम्ह जुइ ।
- १७) सुवर्ण वर्णगु रूप लावण्य दुम्ह जुइ ।
- १८) बालागु आकार प्रकार दुम्ह जुइ ।
- १९) रोम व्याधि दइ मखु ।
- २०) शोक मदुम्ह जुइ ।

- २१) यःपि नाप बाया च्वने माली मखु ।
 २२) दीर्घायु जुइ । थुपि फलत प्राप्त जुइगु जुया च्वन ।

ख) अदिन्नादाना वेरमणि—

मेपिनि सम्पत्ति खुया मकायेगुया फलः

अदिन्नादान शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा देवलोक्य उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । देवलोकं च्युत जुया मनुष्य लोक्य उत्पन्न जुइबले न—

- १) धन धान्य यवव दइ ।
- २) अपार धन सम्पत्ति दइ ।
- ३) दुगु धन सम्पत्ति स्थिर जुया च्वनी ।
- ४) मनं तुनागु चीज बीज तुरन्त लाभ जुइ ।
- ५) जुजु आदि शत्रुतयेसं स्यंके मफइगु धन सम्पत्ति दइ ।
- ६) उत्तमगु भिंभिगु धन सम्पत्ति दइ ।
- ७) न्हाथाय नं धन सम्पत्तिया नायः जुइ ।
- ८) मदु धयागु सी मखु ।
- ९) सुख आनन्द पूर्वक च्वने दइ । थुपि फलत प्राप्त याये फइगु जुया च्वन ।

ग) काम्नेसु मिच्छाचारा वेरमणि-

परस्त्री व संरक्षणं मुक्त मजूपि युवतीपिन्त मैथुन कर्म मयायेगु (स्त्रीजातिपिनि निंति जूसा थःम्ह पतियात तोता मेपि मिजंत लिसे मैथुन कर्म मयायेगु) या फलः

कामेसु मिच्छाचार शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । देवलोकं
च्युत जुया उत्पन्न मनुष्य लोके उत्पन्न जुइवले नं—

- १) शत्रु धयापि दइ मखु ।
- २) सकल प्राणीपिनि यःम्ह जुइ ।
- ३) नयेगु, त्वनेगु, पुनेगु आभरण आदि दइ ।
- ४) सुख पूर्वक न्ह्यो वयेक दइ ।
- ५) सुख पूर्वक न्ह्योलं चायेके दइ ।
- ६) अपाय भयं मुक्त जुइ ।
- ७) नपुंसक भावं मुक्त जुइ ।
- ८) तँ कालि जुइ मखु ।
- ९) सत्य इमान्दारी रूपं ज्या याइम्ह जुइ ।
- १०) न्ह्यूखा वःम्ह जुइ ।
- ११) यइपुसे बांलासे च्वंगु सुख सुविधा प्राप्त जुइ ।
- १२) परिपूर्णगु इन्द्रिय मिखा, न्हाय्, म्यें, शरीर, हानं मिर्ज
जूसा पुम्भाव रूप मिसा जूसा स्त्रीभाव रूप आदि दइ ।
- १३) परिपूर्णगु लक्षण दइ ।
- १४) संशय दइ मखु ।
- १५) शोकाकुल जुइ मखु ।
- १६) आनन्दं च्वने दइ ।
- १७) भय उपद्रव दइ मखु ।
- १८) यःपि लिसे वाया च्वने माली मखु । आदि फलत प्राप्त
याये ऋइगु जुया च्वन ।

घ) सुखावादा वेरस्नणि-

मखुगु खँ मल्हानागुया फलः

कूठ खँ मल्हायेगु शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । अनं
च्युत जुया मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले नं-

- १) परिशुद्धगु इन्द्रिय दइ ।
- २) निर्दोषगु व नम्र वचनं खँ ल्हाइम्ह जुइ ।
- ३) क्वः मिले जूगु तुइसे च्वंगु वा दइ ।
- ४) तःसकं ल्ह्वंगु शरीर जुइ मखु ।
- ५) तःसकं गंसिगु शरीर जुइ मखु ।
- ६) तःसकं बागःचा जुइ मखु ।
- ७) तःसकं सःधिक जुइ मखु ।
- ८) इष्टगु स्पर्श दइ ।
- ९) म्हुतुं पलेस्वांयागु वासथे नस्वाःगु वास वया च्वनी ।
- १०) गौरव पूर्वक खँ न्यनीपि परिषदपि दइ ।
- ११) लुमंका तये बहःगु खँ दइ ।
- १२) पलेस्वांया हः रे नाइसे ह्याउंसे सालुसे च्वंगु म्ये दइ ।
- १३) भिगु कार्यं लिचिलेगु स्वभाव दइमखु ।
- १४) कम्प मजुइगु स्वभाव वया च्वनी । आदि फलत प्रप्त
जुइ ।

ड) सुरासेरय भज्ज पमादट्टाना वेरमणि—

अय्ला थ्वँ मत्वनेगुया फलः

अय्ला थ्वँ मत्वनेगु शिक्षापदयात बांलाक रक्षा याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइ । देवलोकं च्युत जुया
मनुष्यलोकय् उत्पन्न जुइबले—

- १) त्रिकालय् याये माःगु ज्याखँय् बेहोशी मजुसे स्मृति दुम्ह
जुइ ।
- २) प्रज्ञा ज्ञान दइ ।
- ३) न्ह्यावले स्मृति युक्त जुइ ।
- ४) न्ह्योने वइगु ज्या खँयात लवयेक ज्ञान उत्पन्न जुइ ।
- ५) अलसि धयागु दइ मखु ।
- ६) लाता पाक जुइ मखु ।
- ७) उन्मत्त स्वभाव जुइ मखु ।
- ८) ग्यायेगु स्वभाव दइ मखु ।
- ९) सुनानं क्वत्येका च्वने माली मखु ।
- १०) ईर्ष्या स्वभाव दइ मखु ।
- ११) कप्ति स्वभाव दइ मखु ।
- १२) सत्य खँ लहाइम्ह जुइ ।
- १३) चुगली यायेगु, छ्याःगु बोलि वचन लहायेगु, लाभ मदुगु खँ
लहायेगुलि रहित जुइ ।
- १४) कृतज्ञ गुण म्हस्यूम्ह जुइ ।
- १५) सेपितिगु उपकार प्रकट याये सःम्ह जुइ ।
- १६) दान वीगु स्वभाव दइ ।

- १७) शीलवाम जुइ ।
 १८) तप्यंगु स्वभावं ज्या याइ ।
 १९) तंकाली जुइ मखु ।
 २०) लज्या शरम दुम्ह जुइ ।
 २१) तप्यंगु सत्यगु सिद्धान्त दइ ।
 २२) उच्च-भावनां युक्तम्ह जुइ ।
 २३) फाइदा दु मदुगुली दक्षम्ह जुइ । आदि फलत प्राप्त जुइगु
 जुया च्वन ।

इतिवृत्तक अर्थकथा तिक निपात पञ्चम सूत्र तृतीय वर्ग्य
 धुकथं हे उल्लेख यांना तःगु दु ।

पञ्चशील स्यंकेगुया संक्षिप्त षोष

पञ्चशील स्यंकुम्ह व्यक्तिं निम्न न्याता विपाक भोगे याये
 मालीगु जुया च्वन-

- १] आपालं धन सम्पत्ति विनाश जुइका च्वने माली ।
- २] अकीर्ति फैले जुइ ।
- ३] परिषद्या दध्वी भयभीत जुइका खा ख्युंका च्वने माली ।
- ४] बेहोश जुइका मरण जुइ ।
- ५] मरणं लिपा अपाय-दुर्गती ला वनी ।

धुपि विपाकत भोगे याये मालीगु धका अंगुत्तर निकाय
 पञ्चक निपात पालि, विनय महावर्ग पालि भेषज्यं स्कन्धक
 पाटलिग्राम वस्तु व खुइक निकाय, उदान पालि पाटलिग्राम
 सूत्र्य धुकथं उल्लेख यांना तःगु द्या च्वन ।

पञ्चशील स्यंकेगुया विस्तृत दोष

पञ्चशील स्यंकेगुया दोष विस्तृत रूपं निम्न कथं जुया च्वन—

क] पाणातिपाता— परप्राणी हत्या यायेगुया विपाक—
परप्राणि हत्या याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क—भूमि, तिर्यक—भूमि, प्रेत—भूमि, असुरकाय—भूमी उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके उत्पन्न जूवोसां अल्पायु जुइ, जन्म जुइ साथं हे सी मालीगु जुया च्वन ।

ख] अदिन्नादाना— मेपिनिगु वस्तु खुया कायेगुया विपाक—
मेपिनिगु चोज वस्तु खुया काइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क—भूमि, तिर्यक—भूमि, प्रेत—भूमि व असुरकाय—भूमां उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके धन सम्पत्ति विनाश जुइगु जुया च्वन । दाँल्लि दां तक नं स्थिर मजुइगु फुना वनीगु जुया च्वन ।

ग] कामेसु मिच्छाचार— परस्त्री व अभिभावकं मुक्त मजुपिं कुमारीपिं नाप मैथुन कर्म यायेगु [नारीपिनि] नितिं जूसा थःम्ह पति बाहेक मेपिं मिजंत लिसे मैथुन कर्म यायेगु] या विपाक—

कामेसु मिथ्याचार कर्म याइम्ह व्यक्ति मरण लिपा नर्क—भूमि, तिर्यक—भूमि, प्रेत—भूमि, व असुरकाय—भूमी उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके

उत्पन्न जुइबले शत्रु आपा दइ । खंको खंको मनूत शत्रु
भापिया चवनी ।

घ] मुसावाद- मखुगु खँ ल्हायेगुया विपाक-

मखुगु खँ ल्हाइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि,
तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि व असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू
वनीगु जुया चवन । मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले खःसां
मखुसां दोषारोपण लगे याका चवने माली, मेपिसं अपराध
यासां थःत पाःया वया चवनी ।

ङ] सुरापान- अय्ला त्वनेगुया विपाक-

अय्ला थ्वँ त्वनीम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि,
तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि व असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू
वनीगु जुया चवन । मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले वेँ जुइ
चित्त विक्षिप्त जुइ । लाता पाक न्हाय्पं स्वाय्
जुइ ।

अंगुत्तर निकाय, अष्टक निपात पालि दान वर्ग, अंगुत्तर
निकायया विवरण मनोरथ पूरणी अर्थकथा, अष्टक निपात
दान वर्गय् थुकथं उल्लेख जुया चवन ।

पञ्चशील पालन याना प्राप्त जुइगु फल व पञ्चशील
स्यंको भोमे याये मालीगु विपाक ग्रन्थय् वः कथं उल्लेख याना
कवने धुंका पञ्चशील पुकथं पालने याये माली धय्यमुं विषयय्
खुँ खँ धाये मास्ति वः ।

पञ्चशील पालन यायेबले मनूत चितुवानं शील पालन
याबले थे जुइके मास्ति मवः ।

न्हापा खुशी सिथे च्वंगु द्वीपचा छगुली च्वना च्वम्ह चितुवा
छम्ह बहःनी वा वया लः बढे जूगुलिं द्वीपचा छगुलिं लखं
घेरे जुया नसा माः वने मफुत । अबले चितुवां थौला जि द्यां
लाइगु जुल, सितिं याये मज्यू धका उपोसथ अधिष्ठान
यात । अबले देवतां परीक्षा यायेगु विचारं फँचिगु भेष कया
सः बिल । चितुवां फँचा खंबले थौं ला उपोसथय् च्वने
मज्यूनि, लिपा तिनि च्वने माली धका फँचिन ज्वन । लाय्
मफय्क फँचा तना वन । अथे जुसेलि जिगु उपोसथ मस्यनि
न्हापाथेतुं उपोसथय् च्वने माली धका हानं उपोसथय्
च्वन ।

जिं स्वयम् थःम्हं गत द्वितीय विश्व युद्धया दुने पासा
छम्ह खना । थुम्ह पासां लासां दना खतं बुद्ध वन्दना याना
अले पञ्चशील काइगु । तर पूजा कुथिं पिहाँ वये साथं अय्ला
हाया त्वनीगु जुया च्वन । उम्ह मनूथे नं जुइगु उचित मजू ।

पञ्चशील सम्बन्धय् भगवान बुद्ध कना तःगु जातक
पालि तिक निपात गरूधर्म जातकय् वःपिं बोधिसत्त्व धनञ्जय
कौरव्य जुजु सहितं—

१] जुजुया मां

२] जुजुया महारानी

३] किजा युवराज

- ४] पुरोहित ब्राह्मण
- ५] भूमि नापी मन्त्री
- ६] सारथी
- ७] साहु
- ८] द्रोणमापक मन्त्री
- ९] द्वारपाल
- १०] वेश्या

बोधिसत्त्व नापं थुपिं किं छम्ह ब्यक्तिपिं पञ्चशील पालन
याइपिसं आदर्श काये बहःपिं जुया थुगु गरूधर्म जातक जित
कने मास्ति वः ।

गरूधर्म जातक

[कुरुराष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगर]

पूर्व समयय् कुरुराष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगरय् धनञ्जय कौरव्य
जुजुं राज्य याना च्वन । अबले बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य
जुजुया काय् जुया च्वन । क्रमशः तःधिक जुया वसेलि तक्ष-
शिलाय् बना विद्या अध्ययन याना लिहां वल । बौम्हं काय्-
यात युवराज पदवी बिल । लिपा बौम्ह परलोक जुसेलि
बोधिसत्त्व युवराज जुजु जुल । बोधिसत्त्व जुजु जबले नं “धन-
ञ्जय कौरव्य” धयागु थः बौयागु नां तुं कोकया तल ।
बोधिसत्त्वं किगू राजधर्म अनुसारं राज्य याना “गरूधर्म” यात
हे विशेष परिशुद्ध जुइक पालन याना च्वंगु जुया च्वन ।

गरुधर्मं धयागु पञ्चशीलयात धाइगु खः । उगु इलय् पञ्चशीलयात गरुधर्मं धाइगु जुया च्वन । मतलब खः, गौरब पूर्वकं रक्षा याना पालन याये माःगु धर्म ।

बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य जुजुं गथे पालन याःगु खः, अथे हे कुरु राष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगरया निम्न किम्ह व्यक्तिपिसं नं गरुधर्मं धयागु पञ्चशीलयात परिशुद्ध रूपं धारण व पालन याना च्वंगु जुया च्वन ।

इपि किम्ह व्यक्तिपि नकतिनि जि धया वया थें—

- १) जुजुया मां
- २) जुजुया महारानी
- ३) किजा युवराज
- ४) पुरोहित ब्राह्मण
- ५) भूमि नापी मन्त्री
- ६) सारथी
- ७) साहु
- ८) द्रोणमापक मन्त्री
- ९) द्वारपाल
- १०) वेश्या अथवा नगरशोभिनी

उगु अवस्थाय् नगरशोभिनी धका अलग पदवि दुगु जुया च्वन । जुजुं अथवा सरकारं नियुक्त याना तइगु जुया च्वन । नगरशोभिनीया प्रचलित व्यावहारिक अर्थ खः, वेश्या ।

बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य जुजुं नगरयागु प्यंगू
 ध्वाखाय् नगरया दश्वी व दरवारया ध्वाखाय् खुगु थासे दान
 शाला खुगू दयेका न्हिथं खुगू लाख खर्चं याना दान बीगु जुया
 च्वन । बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य जुजु दान यायेगुली चेतना
 प्रबलम्ह उदार चित्तम्ह धयागु खँ जम्बूद्वीप छगुलिं प्रख्यात
 जुया च्वन ।

कलिङ्ग देशय् वा मवःगु

उगु हे समयय् कलिङ्ग राष्ट्रया दन्तपुर नगरय् कलिङ्ग जुजुं
 राज्य याना च्वन । उम्ह जुजुया देशय् वा मवल । थथे वा
 मवःगुलिं हाहाकार जुल । जनतापिं नये मखना पीडित जुइका
 च्वन । रोगं कयेका च्वन । वा मवःगु भय अकाल भय व रोग
 भय जूगुलिं गुलिं गुलिं नागरिकपिं छुं उपाय मखना थः काय्
 मस्त म्हाय् मस्त ब्वना मेगु प्रदेशय् वना च्वनेगु यात । थुपिं
 नागरिकपिं छर्पाय् जुया राज दरवारया ध्वाखाय् हल्ला मचे
 या वंगु जुया च्वन ।

जुजुं ऊचायाथाय् लिक्क वना छाया हल्ला मचे याःगु
 धका न्यंबले नागरिकपिसं वा मवया जनता सकलें दुःख जुइका
 च्वंगु कारण बिन्ति यात ।

अथे बिन्ति याबले जुजुं मन्त्रीपिके न्यन, “वा वयेकेत छु
 याये माली, न्हापायापिं जुजुपिसं वा मवइगु बखतय् छु गथे
 यात ?” मन्त्रीपिसं लिसः बिल, “न्हापा न्हापायापिं जुजुपिसं

वा मवइगु वखतय् दान बीगु, शील पालन याइगु, उपोसथ ब्रत धारण याइगु जुया च्वन । उलि जक मखु, श्री शोभां युक्तगु कोठाय् कूस घाँय् लाया न्हेन्हु यंकं द्यनीगु जुया च्वन । अले वा वइगु जुया च्वन ।”

जुजुं नं मन्त्रीपिसं सल्लाह ब्यूथें यात । अथे यात नं वा मवः । अथे जुसेलि जुजुं हानं मन्त्रीपिके न्यन, “आः छु याये माली ?”

मन्त्रीपिसं हानं बिनित्ति यात, “कुरू राष्ट्रय् धनञ्जय कौरव्य जुजुयाथाय् अञ्जन वर्ण धयाम्ह मङ्गलकिसि छम्ह दु । उम्ह किसि हया बिज्याहुँ । उम्ह किसि थ्यने वं वा वइ ।”

व जुजु सेना तथा वाहनं युक्तम्ह जुया च्वन, वयात त्याके अःपु मजू । व जुजुयाम्ह किसि गथे हयेगु ?

महाराज, व नाप युद्ध यायेगु आवश्यकता मदु । जुजु दानीम्ह खः । शीलवानम्ह खः । फ्वन धाःसा अलंकृत छ्यो समेतं ध्यना बीफु । बांलागु मिखा नं लिकया बीफु । सारा राज्य नं त्याग याना बीफु । किसिला छु खँ ! फ्वन धाःसा अवश्य बीइ । वयाके सुनां फ्वंवनी ? महाराज, ब्राह्मणपिसं ।

जुजुं ब्राह्मण गामय् च्याम्ह ब्राह्मणपिन्त सःता सत्कार सम्मान याना किसि दान कायेके छ्वत । मंगल किसि थ्यंक वल नं वा मवः । वा वयेकेत छु याये माली धका जुजुं हानं मन्त्रीपिके सल्लाह काल । मन्त्रीपिसं हानं बिनित्ति यात, “धनञ्जय कौरव्य जुजुं गरुधर्म (पञ्चशील) पालन याइगु जुया च्वन ।

उकिं वयागु देशय् बाछि छको फिन्हइ छको वा वः धाःगु न्यना । अथे वा वइगु धनञ्जय कौरव्य जुजुयागु गुणया आनु-भावं हे जुइ । तीर्यक जुया च्वंम्ह किसियाके गुण दःसां गुलि हे गुण दइ ?”

अनंलि जुजुं हुकुम जुल, “अथे जूसा वयाम्ह किसि वयात तुं लित बिया वं पालन याना च्वंगु गरूधर्म धयागु धर्म सुवर्ण-पत्रय् सारे याना हति ।”

धनञ्जय कौरव्य जुजु

हुकुम अनुसारं कलिङ्ग जुजुया ब्राह्मण व मन्त्रीपि धनञ्जय कौरव्य जुजुयाथाय् बना इमित गरूधर्म प्रदान याये निति इमित विनम्र प्रार्थना यात ।

धनञ्जय कौरव्य जुजुं मन्त्रीपिन्त धाल, “मन्त्रीपि ! जिं गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः । जिगु शीलं चित्त प्रसन्न छाया मजूगु धाःसा उगु समयय् स्वदैय् छको कार्तिक महिनाय् कार्ति-कोत्सब धयागु उत्सव जुइगु । उगु उत्सवय् वाणं कयेका म्हिता च्वनाचले जिं कयेकागु वाण अकस्मात् पुखुली लावन । जिगु मने अनुताप जुल । जिं कयेका छ्वयागु वाणं न्यातय्त जकं कःमवंला छु थें धयागु संशय जुल । प्राणी हिंसा जूसा शील स्यन जुइ । उकिं मनय् प्रसन्न मदु । जुजुं धाल, “मन्त्रीपि, जिके गरूधर्मया बारय् अनुताप दु, तर जिमि मां नं गरूधर्म परिशुद्ध रूपं पालन याना च्वंगु दु । अन वना ल्हाया यंकी ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं विन्ति यात, "महाराज ! छपिके स्यायेगु चेतना मदु । बिना चेतनां पाणातिपात कर्म जुइ फइ मखु । छपिसं गुगु गरूधर्मयात पालन याना बिज्यात व जिमित बिबा बिज्याहुँ ।" "अथे जूसा च्वया का" धका सुवर्ण-पत्रय च्वके बिल । प्राणीहिंसा याये मज्यू । खुया काये मज्यू । काम भोग सम्बन्धी मिध्याचार याये मज्यू । कूठ खँ ल्हाये मज्यू । मद्यपान याये मज्यू । च्वके धुंका नं धया बिज्यात- 'अथे मं जिगु चित्त संतुष्ट मजू, जिमि मांयाथाय् वना ग्रहण या।'

जुजुया नां

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धनञ्जय कौरव्य जुजुयाके गरूधर्म ल्हाया काये धुंका जुजुया मांयाथाय् वना धाल- "देवी ! छपिसं गरूधर्म रक्षा याना च्वंगु दु । उकिया उपदेश जिमित बिबा बिज्याहुँ ।"

मामं धाल- "मन्त्रीपिं ! जिं गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलिं बी मास्ति भवः ।

जिमि काय् निम्ह दु । तधिकःम्ह काय् जुजु । चिधिकम्ह काय् युवराज जुया च्वन । मेगु देशया जुजु छम्हसिनं जिमि काय् धनञ्जय कौरव्ययात छगू लाख मू वंगु चन्दनसार व द्वःछि मू वंगु लुंसिखः छमाः उपहार बी हल । व निता वस्तुलिं जिमि कायं जित पूजा यात । जि श्रीखण्डं बुलेगु लुंसिखः कोखायेगु मयानागुलिं भौमचा निम्हेसित बीगु मती

तया । जिके विचार बल, तःधिकम्ह भौमचा ऐश्वर्यवान् जुया च्वन । बडामहारानी नं । उकिं वयात लुँया सिखः बी । अले चिकिधिम्ह भौमचा गरीब, उकिं वयात चन्दन सार बी धका मती तथा जुजुया रानीयात लुँयागु सिखः बिया, युवराजया कलायात चन्दनसार बिया । तर बी धुँका जिके विचार बल । जि गरूधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । थुपिं मध्ये सु दरिद्र सुअदरिद्र थुकी जिं छाय् वास्ता तये माःगु । जिं ला सु थकालि वयात अप्पो माने यायेमाः । अथे मयानागुलिं जिगु शील जकं मस्यंला ? थथे जिगु मने सन्देह उत्पन्न जुल । उकिं थथे धयागु । कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं निवेदन यात, “माता महारानी थःगु हक दुगु चीज यथारूचि बीगु अधिकार दु । छपिनि थपाय्चाधंगु खँय् नं संशय जुया च्वन धाःसा छपिनि पाखें मेगु छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथं भंग जुइ मखु । जिमित गरूधर्म बिया विज्याहूँ ।”

राजमाता नं गरूधर्म ल्हय्येगु अनुमति बिल । हानं धाल, “मन्त्रीपिं, अथेसां जिगु चित्त प्रसन्न मद्दु । जिमि भौमचां गरूधर्म बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरूधर्म च्वया का ।”

जुजुया महारानी

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं जुजुया महारानीयाथाय् वना गरूधर्म याचना यात । महारानीं धाल, “जि गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् शका दुगुलिं बी मास्ति मवः ।

छको जुजु व किजा युवराज नापे किसि गया नगर परि-
क्रम यायेत बिज्यात । अबले जिं ज्याले च्वना स्वया च्वना ।
उगु बखतय् किजाभत जुया च्वंम्ह युवराज खना प्रेमाकर्षित
जुया जि व नाप च्वने दत धाःसा दाजुम्ह सित धायेवं राज्यय्
प्रतिष्ठित जुया वं जित माने याना तइ धका मती तये लात ।
अले लिपा जिके होश दया बल । जि गरुधर्म पालन याना
च्वनाम्ह जुया नं भात दयेक दयेक मेम्ह मिजं प्रति पाप चित्त
तया स्वया । जिगु शील जकं स्यनला धका संशय जुया
च्वन । थुगु कारण गरुधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं
छिमित बी मफु ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल- “महारानी ! चित्तं
कल्पना याये मात्रं दुराचार जुइ मखु । छल्पोलं थुलि खँय्
नं संशय याना च्वंसा छल्पोलया पाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ
फइ ? थुलि मने तये मात्रं शील स्यनी मखु । जिमित गरु-
धर्म बिया बिज्याहुँ ।”

मन्त्रीपिसं महारानीयाके नं गरुधर्म ग्रहण याना सुवर्ण-
पत्रय् च्वया काल ।

अथे नं महारानीं धाल, “मन्त्रीपिं, अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न
मदु । युवराजं बालाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके का हुं ।”

किजा युवराज

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं महारानी याके गरुधर्म ल्हया
काये धुंका किजा युवराजयाथाय् बना गरुधर्म प्रदान यायेया

नितिं विन्ति यात । युवराजं धाल, “जिं गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः, तर जिके थःगु शील्य संशय दुगुलिं बी मास्ति मवः ।”

जि सन्ध्याइलय् दाजु जुजुयाथाय् सेवाया नितिं दरवारय् वनेगु । वंक्व पत्तिं रथं जक वनेगु जिगु बानि खः । अथे वनेबले दरवारय् नये त्वने याना अन हे चाहिगु जुल धायेवं खिपः व कोर्दा धुरीया दुने तया थकेगु । थुगु इशारां ल्यू ल्यू वइपिं सैन्य सिपाहित लिहां वना कन्हेखुनु सुथ न्हापनं दरवारया मू ध्वाखाय् च्वना प्रतीक्षा याना च्वनीगु जुया च्वन । सारथिं नं रथ लित यंका कन्हे खुन्हु सुथे तिनि दरवारया मू ध्वाखाय् रथ ज्वना पिया च्वं वइगु जुया च्वन ।

यदि दरवारय् नये त्वने याना उखुन्हु तुं लिहां वयेगु जुल धाःसा खिपः व कोर्दा रथय् तुं तोता जुजु नाप लावनेगु । उगु संकेत स्वया ल्यू ल्यू वइपिं परिषदपिं जि तुरन्त लिहां वइगु धका सीका इपिं लिहां मवंसे दरवारया मू ध्वाखाय् हे प्रतीक्षा याना च्वनीगु जुया च्वन ।

छन्हु बहनी अथे सङ्केत तया दाजु जुजुया सेवाय् वनेत रथं वना तुरन्त लिहां वयेगु बिचाः दुगुलिं खिपः व कोर्दा रथय् तुं तया वना । जि दरवारय् दुहां जक छु वना तुरन्त घनघोरं वर्षा जुल । दाजु जुजुं वा वःगुलिं दरवारय् हे नये त्वने याना अन हे द्यनेगु आज्ञा जुल । उकिं दाजु जुजुयागु आज्ञा अनुसारं च्वने लात ।

सुथे द्यः तुइका दरवारं क्वहाँ वयाबले मू ध्वाखाय् चच्छिं वा वयेक निश्रुक प्याक्क जिगु प्रतीक्षाय् च्वना च्वंपि परिषर्दपि खना ।

अबले जि गरूधर्म पालन याना च्वनाम्ह जुइक नं थुकथं मनूतयेत थःगु निरिति वा वयेक कष्ट जुइका तये लात । थुकि याना जिगु शील जकं स्यनीगु जुलला घका संशय जुइका च्वना । उकिं छिमित जिगु गरूधर्मं बी मास्ति मवः ।”

कलिङ्गया मन्त्रीपिसं निवेदन यात, “छर्पिके मेपिन्त कष्ट बीगु मने दुगु मखु । चेतनां रहितगु ज्याय् दोष दये फइ मखु । थपाय्चावंगु खँय् हे संशय जुया च्वंसा छःपिसं गुगुं शिक्षापदयात नं उल्लङ्घन याना बिज्याइ मखुत । बिया हे बिज्याहँ । च्वया काये ।”

युवराजं “अथे जूसा ल्ह्याया का । जि ला सन्तोष मजू । पुरोहितं गरूधर्मं बांलाक पालन याना च्वंगु दु, वयाथाय् नं हँ” धका लँ क्यना छवत ।

पुरोहित ब्राह्मण

कलिङ्गया मन्त्रीपिसं युवराजयाथाय् गरूधर्मं ल्ह्याया काये धुंका पुरोहित ब्राह्मणयाथाय् वना गरूधर्मं प्रदान यायेया निरिति प्रार्थना यात । पुरोहित ब्राह्मणं धाल, “जिं गरूधर्मं पालन याना ला च्वना । तर आः संशय जुइ बहःगु स्थिति दुगुलि थःगु शील प्रति सन्तोष महु ।”

छको जुजुयाथाय् हाजिरय् वनाबले लैय् विदेशी राजदूत-
पिसं नकतिनि लुया वःगु सूर्ययागु प्रकाशथे थिना च्वंगु रथ छगू
ज्वना वःगु खना । अबले थ्व रथ सुयागु रथ खः, गन यंके
त्यनागु ? धका न्यने लात । अबले राजदूतपिसं धाल, “जिमि
देशया जुजुं छ्वया हःगु । धनञ्जय कौरव्य जुजुयात उपहार
बीया नितिं ज्वना वयागु रथ खः ।”

थथे धाःगु न्यना जिगु मने “जि बुढा जुल, जुजुं थ्व रथ
जित ब्यूसा तःसकं मज्जा जुइगु खः । सुखानन्द पूर्वक बांलागु
रथय् च्वना चाहिला जुइ दःसा गुलि ज्यू” धका कल्पना याये
लात । जि दरवारय् थ्यंका जुजुया न्ह्योने हाजीर जुइ साथं
विदेशी राजदूतपिं थ्यंका वया रथ तक्रे यात ।

अबले जुजुं ‘रथ तःसकं बांला । आचार्ययात त्वः ।
आचार्ययात बिया छ्वं धका हुकुम जुल । जिं म्वाल धका
बारम्बार स्वीकार मयासे च्वना । जिं गरुधर्म रक्षा याना
च्वनाम्ह जुया नं मेपिनिगु वस्तुकय् लोभ याये लात । अथे
बिचाः यानागुलिं जिगु शील जकं स्यनीगु जुल ला धका संशय
जुया च्वन ।

उकिं मन्त्रीपिन्त जिं शील बी मास्ति मवः । भूमी
नापी मन्त्रीं गरुधर्म बांलाक परिशुद्ध व सुरक्षित रूपं पालन याये
फु । वयाथाय् हुँ ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल, “आर्य, केवल मने लोभ
उत्पन्न जुइ मात्रं शील स्यने फइ मखु । छपिसं थुलि खैय् नं

संशय याना च्वंसा छपिनि पाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ फइ ?”

दूतपिसं पुरोहितयाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय् च्वया काल । “अथे जूसां नं जिगु चित्त प्रसन्न महु । भूमि नापी मन्त्री बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके का हुँ” धका पुरोहितं निर्देशन बिल ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं पुरोहितयाके गरुधर्म च्वया काये धुंका भूमी नापी मन्त्रीयाथाय् वना गरुधर्म पवं वन ।

भूमि नापी मन्त्री

भूमि नापी मन्त्री नं धाल, “जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

छन्हु छगू जनपदय् छम्ह साहुया बुँ नापी याना च्वना । कथी हिना तयागु खिपःया च्वः बुँ थुवायाके दु । खिपः च्वः दुगु कथि थःके दु । जि उवना तयागु खिपः हिना तयागु कथि च्वका कःलि च्वनीगु ह्वःया म्हुतु प्वालय् लाक ध्यना च्वन ।

अबले जिके मती वन, ‘यदि प्वालय् लाक कथि ताना छ्वत धाःसा प्वालय् कःलि दुसा कःलि सी । छुं जुया कःलि च्वंगु गाःया न्होने पाखे कथि ताना छ्वत धाःसा जुजुया हक लगे जूगु जमीन हिनामिना याःगु जुइ । गाया ल्यूने पाखे कथि ताय् धाःसा गृहस्थया हक जमीन हिनामिना याःगु जुइ । गथे यायेमु ? अबले छगू विचाः लुया वल, ‘प्वालय् कःलि दःसा

पिहाँ हे वइ ।' थथे मती तथा कथि प्वाल्य ताना बलय् प्वाल्य दुने कःलि हाःगु सः पिहाँ बल ।

अथे सः तायेवं जिगु मन्य् 'जि ताना छ्वयामु कथि कःलिया जनुफाते लाःवन जुइ । कःलि सित जुइ । जि गरूधर्म पालन याना च्वना । जिगु शील जकं स्यनला छुथें' धका संशय जुया च्वन । भूमी नापी मन्त्रीं धब खँ कना धाल— 'धुगु कारणं गरूधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं छिमित बी मफु ।'

'मन्त्रीजुयाके कःलि स्यायेगु चित्त मदु । स्यायेगु चित्त मवकं कर्म बने जुइ मखु । थुलि खे' नं छपिनि शंका दुसा छपिसं मेगु छु उल्लङ्घन याये फइ ?'

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं (दूतपिसं) भूमी नापी मन्त्रीयाके शील ग्रहण याना सुवर्ण—पत्रय् च्वया काल । "अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न मदु । सारथीं बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु; वयाके का हूँ" धका भूमी नापी मन्त्रीं धाल ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं भूमी नापी मन्त्रीयाके गरूधर्म च्वया काये धुंका सारथीयाथाय् वना गरूधर्म फवें वन ।

सारथी

सारथीं नं धाल, "जि गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् शंका दु, उकिं बी मास्ति मवः ।"

जि हाके यायेगु रथय् च्वंपि सिन्धव सलत बांलाक तालिम बिया तइपि जुया तःसकं ज्ञानी । संकेत धाक्व स्यू ।

छन्दु जुजु उद्यान क्रीडाया निति रथे च्वना पिहां
बिज्यात । न्हिच्छिं उद्यान क्रीडा याणा सन्ध्याई जुइव रथय्
च्वना लिहां बिज्यात । नगरय् मध्यवं द्यो निभाः बित ।

अबले वा वइथें च्वना आकाश छगुलिं ह्युउंक सुपांय्
थाहां वल । वा वल धाःसा जुजु वां दाइ धयागु भयं जिं सिन्धव
सलतयेत कोर्दा केना । सिन्धव सलत वेगं ब्वां वन ।

अबलेसं निसें सिन्धव सलत उद्यान वनीगु बखतय् लिहां
वइगु बखतय् नं उगु थासय् थ्यनेव वेगं ब्वांय् वनीगु जुया
च्वन । छाय् धाःसा सलतय् मती वन कि थुगु थासय् भय
अन्तराय दुगु जुइमाः । उकिं हे सारथीं जिमित थुगु थासय्
कोर्दा क्यंगु । जिगु मनय् चिन्ता जुल ।

जुजु वां दाःसां मदाःसां जित छुं दोष मदु । तर जिं
सुशिक्षित सिन्धव सलतयेत कोर्दा केनागु गल्लि जुल । उकिं आः
थुपिं सलतय्सं उगु थासय् वये वने बले दुःख कष्ट सीमाल ।
जिं गरूधर्म पालन याणा च्वना । जिगु शील जकं स्यनला छु
थें घका संशय जुया च्वन । सारथीं थ्व खँ कना धाल— “थुगु
कारणं गरूधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं छिमित बी मफु ।”
कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल— “छपिंके सिन्धव सलतय्त दुःख
कष्ट बीगु मती मदु । दुःख कष्ट बीगु चित्त मवंकं कर्म वने
जुइ मखु । थुलि खँय् नं छपिनि शंका दुसा छपिसं मेगु छु
उल्लङ्घन याये फइ ?”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं वयाके शील ग्रहण याणा सुवर्ण—

पत्रय च्वया काल । “अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न मदु । साहुं
बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु, वयाके का हुँ” धका
सारथीं निर्देशन बिल ।

साहु

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं सारथीयाके गरूधर्म ल्हया काये
धुंका साहुयाथाय वना गरूधर्म पवँ वन । साहु नं धाल,
“मन्त्रीपि ! जिं गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर
जिके थःगु शीलय संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

जि छन्हु थःगु हक लगे जूगु सालि पिना तयागु ब्वी वना ।
लिहां वये तेका छुं हे विचाः मयासे वामायागु स्वां छुइ मास्ति
वया वा छगुंइ कया छ्चने छुना । लिपा तिति थगु ब्वी
उब्जनी जूगु वा जुजुयात कर पुले माःगु दयेकं बी हे मबियानि-
बले वा छगुंइ कया छ्चने छुइ लात धका होश दत । जि
गरूधर्म पालन याना च्वनागु दु । जिगु शील स्यन जुइ । साहुनं
ध्व खँ न्यंका धाल, “जिगु मनय गरूधर्मया प्रति शंका दु । उर्कि
बी मास्ति मवः ।”

मन्त्रीपिसं धाल— “साहुयके खुया कायेगु चित्त मदुगु जुया
दोष मदु । अदिनादान कर्म धयागु खुया कायेगु चित्त दःसा
तिति जुइ । थुलिचा खँय नं संशय जुया च्वन धाःसा छपिनि
पाखें मेगु छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथं भंग जुइ मखु ।
जिमित गरूधर्म बिया बिज्याहुँ ।”

“अथे जूसानं जिगु चित्त प्रसन्न मद्दु । द्रोणमापक मन्त्रीं
बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरूधर्म च्वया का ।”

द्रोणमापक

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं साहुयाके गरूधर्म ल्हया काये
धुंका द्रोणमापकयाथाय् वना गरूधर्म पवं वन । द्रोणमापक
नं धाल- “मन्त्रीपि, जि गरूधर्म पालन यानागु अवश्य खः, तर
जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

छन्दु गोदामया लुखाय् च्वना जुजुया भाग वा दायेके
बियाच्वना । अथे दायेका च्वनाबले दा हे मदानिगु वा द्वाय् च्वंगु
वा हया धमाधम जि चिं तया । उगु बखतय् वा वल । अले
चिं तयागु गिन्ति याना दाये धुंगु वा थुलि जुल' धका चिं
तया तद्दुगु वा फुकं दाना तयागु वा द्वाय् मिले याना बिया । अथे
तये धुंका काचा काचां वां मदायेक गोदामय् दुहाँ वया ।

अले बिचाः याना स्वया । जि दाये धुंगु वा जुजुया वा
द्वाय् तये लातला ? अथवा ल्याः मखानानिगु वा द्वाय् हे
हानं तये लातला ? वा मदासे चिन्ह जक तया तद्दुगु जुजुया
वा द्वाय् तये लात धाःसा जुजुयागु भण्डारयात अधार्मिक
पूर्वक बृद्धि याःगु जूवन । गरीब नागरिक किसानतयेगु सम्पत्ति
विनाश याःगु जूवनी । जि गरूधर्म पालन याना च्वनागु दु ।
द्रोणमापक मन्त्रीं थ्व खँ न्यंका धया च्वन- “उकिं जिगु मनय्
गरूधर्मया प्रति शंका दु । उकिं मन्त्रीपिन्त जिगु गरूधर्म
की मास्ति मवः ।” कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल- “छविनि खुया

कायेगु चित्त मद्दुगु जुया दोष मद्दु । अदिन्नादान कर्म धयागु
खुया कायेगु मन वंसा जक जुइ फुगु खः । थुलिचा खँय् संशय
जुया च्वन धाःसा छपिसं मेपिनिगु सम्पत्ति गबले हे हरण
याइ मखु । शील थुकथं भंग जुइ मखु । जिमित गरूधर्म बिया
बिज्याहुँ ।”

मन्त्रीपिसं द्रोणमापकयाके शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय्
च्वया काल ।

द्रोणमापकं हानं धाल, “अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न
मद्दु । द्वारपालं बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरूधर्म
च्वया का ।”

द्वारपाल

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिस द्रोणमापक मन्त्रीयाके गरूधर्म
लह्या काये धुंका द्वारपालयाथाय् वना गरूधर्म पवं वन । द्वार-
पालं धाल- “मन्त्रीपि, जि गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य
खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

एहु सन्ध्याइलय् नगर-द्वार बन्द यायेगु इलय् स्वको
तक घोषणा यात । छम्ह दरिद्रम्ह मनू थः केहे नाप सिं
स्याउला हः कायेत जङ्गलय् वन । लिहाँ वःगु बखतय् नगर
द्वार बन्द याःगु घोषणा याःगु सः ताया केहेयात ब्वना
हथासं ब्वां वया दुने दुहाँ वल । द्वारपालं धाल- “छं मस्यूला
नगरय् जुजु दु धका ? छं मस्यूला ई जुल धायेव थ्व नगरया
द्वार बन्द जुइ धका । थः मिसा ब्वना जङ्गलय् रसरंग याना

चाहिला जुया च्वनी । गरीबं धाल- “स्वामी ! ध्व जिमि कला मखु । ध्व जिमि केहे खः ।” अले द्वारपालया मनय् चिन्ता जुल । जि केहेयात कला सम्के जुइ लात । ध्व जित अनुचित जुल । जि गरुधर्म पालन याना च्वना । जिगु शील भंग जुल जुइ । ध्व खँ न्यंका द्वारपालं धाल- “ध्व खँ याना जिगु मनय् गरुधर्मया प्रति शंका दया च्वन । उकिं बी मास्ति मवः ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं लिसः बिल- “छपिसं गथे सम्के जुल अथे हे धाल । थुलि हे शील भङ्ग जुइ मखु । थुलिचा खँय् छपिसं संशय कया च्वन धाःसा छपिसं गरुधर्मया पालन याना सीक सीकं ऊट्टा खँ छु ल्हाइ ?”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं द्वारपालयाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय् च्वया काल ।

“अथे जूसां नं जिगु चित्त प्रसन्न मदु । बेस्यां बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरुधर्म च्वया का द्वारपालं हानं धाल ।”

बेस्या

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं द्वारपालयाके गरुधर्म ल्हया काबे धुंका बेस्यायाथाय् वना गरुधर्म पवं वन । बेस्यां धाल- “मन्त्रीपि, जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलिं बी मास्ति मवः ।”

‘छम्ह ल्याय्म्ह जि नाप रसरङ्ग यायेया निति द्वःछि दां बिया हानं वयेतिमि धका पिहाँ वम । थौं वइथे कम्हे वइथे

धका पिया च्वनागु स्वदँ दत । जि थःगु शील स्यनी धइगु भयं स्वदँ तक सुं छम्हसिगु ग्वाः छबे तक नं ग्रहण मयाना । क्रमशः जवः अत्यन्त दरिद्र जुल, जि विचार याना, जित द्वःछि दां बिया वंम्ह मनू स्वदँ दये धुंकल । जीवन हनेगु तकं तस्सकं मुश्किल जुल । आः जि न्यायाधीशयाके खर्च फ्वंवने माल ।” थथे धका न्यायालय वना निवेदन याना, “स्वामी ! गुम्ह मनू नं जित खर्च बिया वन । व वंगु स्वदँ दये धुंकल । थ्व नं मस्यू, व न सित नं म्वात । जित जीवन हनेत हे कष्ट जुल । छु यायेगु ?”

न्यायाधीशं धाल— “स्वदँ दयेका नं मवःसा छु यायेगु ? आवंलि खर्च मालेगु स्वः । “न्यायाधीशयागु फैसला न्यना न्यायालयं पिहाँ वयेसाथ हे छम्ह मनुखं द्वःछि दां दुगु म्हिचा छपा बिल । जि काये धका ल्हा फये छु लात इन्द्र मनू भेषं प्रकट जुल । जि वयात खनेवं ल्हा साला कया ; अले धया— “जित स्वदँ न्हापा द्वःछि दां व्यूम्ह मनू बल । जित छंगु दां म्वाल ।

शक्र थःगु रूप धारण याना सूर्य समान जाज्वल्यमान जुया आकाशय् दना च्वन । सारा नगरयापि मुं वल । अले शक्रं जनतापिन्त सम्बोधन याना धाल— “जि थ्वयागु परीक्षा कायेत द्वःछि दां बिया वयागु स्वदँ दत । शीलयागु रक्षा यायेगु जूसा थुकथं रक्षा यायेमाः ।” थथे उपदेश बिया जिगु छेँ सप्तरत्नं जायेका शक्रं अप्रमादी जुया च्वं धका देवलोकय् वन । बेस्यां धाल, “जि कयागु बेना भुक्तान मयानानिवं मेम्हसिनं व्युगु दां कायेत ल्हा फये लात । उकि जिगु शील प्रति शंका दु, उकि बी मास्ति

मवः ।” मन्त्रीपिसं धाल- “ल्हा फये मात्रं शील स्यनी मखु ।
छिगु शील परम परिशुद्धगु शील खः ।”

मन्त्रीपिसं बेइयायाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय्
चवया कालं ।

थुगु प्रकारं किछ्महसिमं पालन याःगु शील सुवर्ण-पत्रय्
चवया दन्तपुर थ्यंका कलिङ्ग जुजुयात सुवर्ण-पत्र चढे याना
फुक हाल कन । जुजुं उगु गरूधमंय् स्थित जुया शील परि-
पूर्ण यात । उगु समयय् सारा कलिङ्ग राष्ट्रय् वर्षा जुल । स्वंगू
भयं शान्त जुल । बोधिसत्व जीवन पर्यन्त दान आदि पुण्य
याना अनुयायीपि सहित स्वर्गगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्म देशना हया आर्य सत्ययात प्रकाशित
याना जातक मिले याना बिज्यात । सत्यया अन्तय् गुलि श्रोता-
पन्न जुल । गुलि सकृदागामी जुल । गुलि अनागामी जुल ।
गुलि अर्हत जुल । उगु समयय् बेइया उप्पलवण्णा, द्वारपाल पुण्ण,
खिपः ज्वनीम्ह कच्चान, द्रोणमापक कोलित, साहु सारिपुत्र,
सारथी अनुरुद्ध, पुरोहित ब्राह्मण कस्सप स्थविर, युवराज नन्द
पण्डित, पटरानी राहुल माता, हानं मां महामाया देवी, कुरु
राजा स्वयं जि हे खः धका थुगु प्रकारं जातक मिले याना कना
बिज्यागु जुल ।

पञ्चशीलः श्रोतापन्न जुहगु कारण

श्रोतापन्न अङ्ग प्यंगू मध्यय् दुध्याःगु छगू अङ्ग ।

(मूल पालि अनुवाद जुया च्वंगु)

“भिक्षुपि ! प्यंगू धर्म परिपूर्णम्ह आर्य श्रावकयात श्रोतापन्न

धाइ । अनियतगति मजुसे नियतगतिम्ह जुइ । च्वय् च्वंगु
मार्गं फलय् त नं तं थाहां वनीम्ह जुइ ।”

“भिक्षुपि ! प्यंगू धर्मं छु छु खः ?”

- १) थुगु शासनय् आर्यं श्रावक “इतिपि सो भगवा” आदि बुद्ध-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलि परिपूर्णम्ह जुइ ।
- २) “स्वाक्खातो भगवता धम्मो” आदि धर्म-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलि परिपूर्णम्ह जुइ ।
- ३) “सुप्पटिपन्नो भगवतो सावक-संघो” आदि संघ-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलि परिपूर्णम्ह जुइ ।
- ४) त्वः मधुगु, प्वाः मंगंगु, चातः चातः मज्जूगु, प्रज्ञावन्तपिसं प्रशंसितगु, तृष्णा दृष्टि परामशित मज्जूगु, समाधिजन्यगु, आर्यपिसं ययेका तःगु जुया “अरियकन्त” धयागु शीलं परिपूर्णम्ह जुइ ।

“भिक्षुपि ! थुपि प्यंगू धर्मं सम्पन्नम्ह आर्यं श्रावकयात श्रोतापन्न धाइ । अनियतगति मजुसे नियतगतिम्ह जुइ । च्वय् च्वंगु मार्गं फलय् त नं तं थाहां वनीम्ह जुइ ।”

थुकथं संयुक्त निकाय महावर्गं संयुक्त पालि श्रोत,पत्ति संयुक्त ब्रह्मचर्योगध सूत्रय् भगवान बुद्धं कना तथा बिज्यागु दृष्टान्त दया च्वन ।

“अरियकन्त सील” धयागु पञ्चशीलयात हे धाःगु खः । उक्त पालिया विवरण “सारत्थ पकासिनी” धयागु संयुक्त अर्थकथाय् (अरियकन्तेही’ ति अरियानं कन्तेहि पियेहि मना-

प्रेहि पञ्चहि सीलानि भवन्तरगता पि अरिया न कोपेन्ति,
एवं तेसं पियानि, तानि सन्धायेतं वुत्तं) धका ब्याख्या याना
तःगु दया च्वन ।

अर्थात् :- पञ्चशीलयात् आर्यं पुद्गलपिसं ययेका च्वन ।
अथे यःगुलि मेगु जन्मय् नं उल्लंघन मज्जुइक वा मम्यंक सुरक्षित
रूपं वस्पोलपिसं पालन याइगु जुया च्वन । ध्व हे अर्थयात्
कया पञ्चशीलयात् 'अरियकन्त (=आर्यपिसं ययेका तःगु)'
शील धका भगवान बुद्धं कना बिज्याना तःगु जुया च्वन ।

सभापति व सज्जनवर्गपि, आः जि कना वयागु खँ
अनुसारं-

- १) पञ्चशील धयागु छु ?
- २) पञ्चशील पालन याना प्राप्त जुइगु फलत छु छु ?
- ३) पञ्चशील स्यंकेवं भोगे याये मालीगु दोषत छु छु ?
- ४) पञ्चशील गुकथं पालन यायेगु ?

धयागु विषय प्यंगू पूर्ण रूपं थुइके फत्त जुइ धका विश्वास
याना ।

त्याः बू निताः दुगुली गुगु ल्यया कायेमाः धका सीके फूगु
ज्ञान मनुतय्के प्रायः याना दया च्वंगु दु । उकि न्हागु हे ज्या
याःसां याये न्हावः गुगु ज्या याःसा लाभ जुइ, गुगु ज्या याःसा
हानि जुइ धयागु खँ गम्भीर रूपं बिचाः याना दिसँ । शील
पालन यायेगु थाक्कु मजू । पालन याइम्ह मनु नं वर्तमान जीवनय्
नं लिपायागु जीवनय् नं आपालं फलत अनुभव याये दइगु

जुया च्वन । उगु पञ्चशीलयात स्यंकल धाःसा स्यकूम्ह व्यक्ति थुगु वर्तमान जीवनय् नं अवश्यं अपराध भोगे याये माली, लिपायागु जीवनय् नं । अथे जुया लाभ जुइगु लैपु हानि जुइगु लैपु धका निपु लैपु दुगुली गुगु लैपु बने माली धयागु खँ देशया सकल नरनारीपिसं गम्भीर रूपं बिचाः यायेगु ई जुल ।

मखुगु खँ ल्हाये माःसा ल्हात, मखुगु ज्या याये माःसा यात, थुजापि मनूतयेसं गम्भीर बिचाः मयागुलि जक इमिसं थःमं याना च्वनागु ज्या ठीकथे ताया च्वनी । मखुगु खँ ल्हाइपिं, मखुगु ज्या याइपिं, मखुगु चिन्तना याइपिसं धाये धुनेवं, याये धुनेवं, चिन्तना याये धुनेवं तना वनीगु मखु । उजागु मखुगु खँ, मखुगु ज्या, मखुगु चिन्तना धाक्व अकुशल कर्म बने जुया थुगु जीवनय् नं लिपायागु जीवनय् नं उम्ह व्यक्तिया ल्यू ल्यू वया उकिं अत्यन्त असह्य दुःख कष्ट पीडा ब्यू वइगु जुया च्वन ।

कीसं थःगु मिखाया न्ह्योने विभिन्न प्रकारयापिं मनूत खँ मखुला ? गुलि मनूत गरोव, गुलिं मनूत घनी । गुलिसियां परिवार आपाः दु, गुलिसियां आपाः मदु । गुलिं बुद्धि दुपिं, गुलिं बुद्धि मदुपिं । गुलिसियां अङ्ग प्रत्यङ्ग परिपूर्ण जू, गुलिसियां मजू । गुलिं पुरुषत्व भावं युक्त जुया च्वपिं, गुलिं सपुंसक जुया च्वपिं । गुलिं निरोगीपिं, गुलिं रोगीपिं । गुलिं आयु तःहाकपिं, गुलिं पतिहाकपिं । गुलिं भाग्य दुपिं, गुलिं मदुपिं । गुलिं आदर गौरव तयेका च्वपिं, गुलिं मच्चपिं । गुलिं यक्वसिया स्नेह दुपिं, गुलिं यक्वसिनं निन्दा याका च्वपिं ।

इपिं फुकं विना कारणं जुया च्वंगु मखु । थये जुइकेत न्हाफायागु जीवनय् व आःयागु वर्तमान जीवनय् खँ ल्हाना, ज्या याना, चिन्तना याना वःगु कायकर्म, वचीकर्म व मनोकर्म धयागु कारणं खः ।

थुकथं न्हिथं धयाथें कीगु मिखाया न्हाउने दृष्टान्त खने दया च्वपिं प्राणीपिं छम्ह थें छम्ह उथें मजूगु पाना च्वंगु कीगु निरिति तःसकं अमूल्यगु उदाहरणत खः, नमुना काये बहः जू । जन्म जन्म पतिकं पुण्य याना तःगु दुगुलिं भिगु थासे ध्यना च्वपिं मनूतयेसं नं मनुष्य जन्म व्यर्थं मजुइक ज्या यायेबले नं, खँ ल्हायेबले वं, चिन्तना यायेबले नं मखुगु खँ मल्हासे, मज्यूगु ज्या मयासे, मल्वःगु चिन्तना मयासे निर्वाण ध्यनीबले तकं छगू जन्मं मेगु जन्मय् ऊं ऊं अभिवृद्धि याना यंके धयागु उद्देश्य तथा फक्व बांलागु ज्या याये फयेक, फक्व सत्य वचन ल्हाये फयेक, फक्व ल्वःकथं चिन्तना याये फयेक, विशेष कोशिश याना यंकेमाः ।

अथे हे जन्म जन्म पतिकं धयागु कर्म मभिना मखुगु थासे ध्यना च्वपिं मनूतयेसं वर्तमान जन्म स्वया क्खन हीनगु जन्म जुइके म्वाक निर्वाण ध्यनीबले तकं छगू जन्मं मेगु जन्मय् बांलाक अभिवृद्धि याये धयागु उद्देश्य तथा ज्या यायेबले नं खँ ल्हायेबले नं चिन्तना यायेबले नं मभिगु ज्या मयासे मखुगु खँ मल्हासे मल्वःगु चिन्तना मयासे फक्व भिगु ज्या, सत्यगु खँ, ल्वःगु चिन्तना याना यंकेगु विशेष कोशिश याना यंकेमाः ।

थुकथं कोशिश मयासे मन वंधाय् म्ह छत्रया मती लूथे खं
 ल्हाना मती लूथे ज्या याना मती लूथे चिन्तना याना च्वन
 धाःसा समुद्रय् पलख थाहाँ वइगु लः प्वः प्वः चार्थे जाःगु
 तःसकं पतिचा हाकगु वर्तमान जीवनय् खःथे ठीकथे तायेफु ।
 उगु समुद्रय् पलख थाहाँ वइगु लः प्वःप्वः चार्थे जाःगु आःयागु
 वर्तमान जीवन फुना वनीबले कल्पना हे याये मफइ कथं
 ताहाकगु संसारय् थुपि मूर्खतयेसं याना वःगु अकुशल कर्मया
 कारणं सह याये मफूगु दुःख भोगे याये माली ।

अथेया कारणय् “ई दुबले उद्योग या” धया तःगु उक्ति
 थें न्हापा द्वंकुगु द्वंके धुंकल । हानं छको मद्वंकेत कमसेकम
 पञ्चशीलयात जक जूसां कीसं म्हय् चिना तयागु ध्वतिथे
 ववातुक ई दुबले हे पालन याना यंकेया निरिति जि दुनुगलं निसें
 प्रेरणा बिया च्वनागु जुल ।

